

Balıkesir muhacir esas kayıt defterine göre Bulgaristan Türklerinin göçü ve Gönen iskânı (1950-1951)*

Migration of Bulgarian Turks and resettlement in Gönen according to the Balıkesir immigrant main registration book (1950-1951)

Gönderim Tarihi / Received: 10.07.2024

Ferruh KAYALAN¹

Kabul Tarihi / Accepted: 26.07.2024

Doi: [10.31795/baunsobed.1513613](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1513613)

ÖZ: Gönen, tarih boyunca pek çok göç olayına tanıklık etmiştir. Gönen'i etkileyen göç olaylarından en önemlisi 1821'de başlayan Yunan isyanı esnasında yaşanan göçtür. Gönen'i etkisi altına alan göç olaylarından bir diğeri de 1853 yılında Kafkasya'dan gelen muhacirler üzerinden gerçekleşmiştir. Kafkaslar özelinde diğeri bir göç ise 1863-1864 kışında meydana gelmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi neticesinde Balkanlardan gelen binlerce Türk muhacir, tüm Osmanlı kazalarında olduğu gibi Gönen'i de bir demografik değişim içine sokmuştur. Daha sonra 1912-1913 Balkan Savaşları ve sebep olduğu göçler, Gönen'i de etkilemiştir. Birinci Dünya Savaşı Dönemi'nde de (1914-1918) Gönen, tıpkı kendisi gibi bir kaza olan Ayvalık'ta meydana gelen Rum göçlerinin neden olduğu nüfus hareketlerine sahne olmuştur. Kuşkusuz sonuçları itibariyle Gönen'in yaşadığı en önemli göç olaylarından biri de yirminci yüzyıla damgasını vuran 1950-1951 Bulgaristan Türkleri göçüdür. Bu kapsamda 1950-1951 Bulgaristan Türkleri göçünün ayrıntılı tüm verilerini içerdiğinde sunan muhacir esas kayıt defterleri dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, 1950-1951 Bulgaristan Türkleri göçü ve Gönen iskânının; sosyal, ekonomik ve demografik etkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan ve ancak özel izinler çerçevesinde kullanıma açılan Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri incelenmiş ve defterin içerdiği bilgilere ulaşılmıştır. Defter, doküman analizi tekniği ile analiz edilmiş ve elde edilen istatistiki bilgiler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gönen, Bulgaristan Türkleri, Göç.

ABSTRACT: Gönen has witnessed many migration events throughout history. The most important migration event affecting Gönen is the migration during the Greek revolt that started in 1821. Another migration event that affected Gönen was realized through the immigrants coming from the Caucasus in 1853. Another migration from the Caucasus occurred in the winter of 1863-1864. As a result of the Ottoman-Russian War of 1877-1878, thousands of Turkish immigrants from the Balkans caused a demographic change in Gönen, as in all Ottoman provinces. Later, the Balkan Wars of 1911-1912 and the migrations it caused also affected Gönen. During the First World War Period (1914-1918), Gönen witnessed population movements caused by the Greek migrations in Ayvalık, which was an accident just like itself. Undoubtedly, one of the most important migration events experienced by Gönen in terms of its consequences is the 1950-1951 Bulgarian Turks migration, which left its mark on the twentieth century. In this context, the Immigrant main registration books, which contain all the detailed data of the 1950-1951 Bulgarian Turks migration, draw attention. The aim of this study is to reveal the social, economic, and demographic effects of the 1950-1951 Bulgarian Turks migration and Gönen settlement. For this purpose, the Balıkesir Immigrants Main Registration Book in the Prime Ministry Republican Archives, which was only made available under special permissions, was examined and the information contained in the book was accessed. The ledger was analyzed with the document analysis technique and the statistical information obtained was presented in the form of tables.

Keywords: Gönen, Bulgarian Turks, Migration.

* Bu makale, 6 Haziran 2024 tarihinde gerçekleştirilen II. Balıkesir Sempozyumu'nda sunulan "Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defterine Göre Bulgaristan Türklerinin Göçü ve Gönen İskânı (1950-1951)" adlı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

¹Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi/Tarih Bölümü/Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalı, ferruh.kayalan@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0544-0454>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Many academic studies were identified in the literature review on the subject. However, the following works were utilized in the organization and writing of the article. The most important of these is Huey Louis Kostanick's "Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953", which he published in 1957, based on his interviews and discussions with officials at the Ankara office of the Directorate of Land and Settlement, where the Immigrant Main Registration Books were kept in 1953. Although the work provides detailed information on how many immigrants were resettled in which province in Turkey, it does not provide information on the districts of the provinces. Again, Filiz Çolak's "Migration Movement of Bulgarian Turks to Turkey (1950-1951)", published in 2013, deals with the subject in a wide scope. Mehmet Pınar's 2014 article "1950-1951 Migration from Bulgaria to Turkey and the Democrat Party's Immigration Policy" also provides information about the political environment of the period. The article titled "The Last Migration Movement of Bulgarian Turks" published by Ali Tanoğlu in 2011 is another work we used in our study. Another recent study that examines migration in the light of statistical data is the article titled "Turkish Migration from Bulgaria to Turkey in 1950-1951" written by Esra Sarıkoyuncu Değerli and Hasan Karakuzu in 2016. These are the main works related to the subject in the literature, and it has been observed that there is no specific study on Gönen. However, there is a study indirectly related to the subject. This study is an article titled "1950-1951 Migration of Bulgarian Turks and Balıkesir (Resettlement of Bulgarian Turks in Balıkesir)" written by Ferruh Kayalan in 2023. In the article, Kayalan discusses the effects of the aforementioned migration on Balıkesir city center based on statistical data. As a matter of fact, the aforementioned study facilitated access to information on Gönen.

Methodology

In this study, which examines the migration of Bulgarian Turks in 1950–1951 and their settlement in Gönen, Turkey-Bulgaria relations during the period of migration were analyzed based on research and review works.. After that, statistical information on social, economic, and demographic information about Gönen was obtained from the Balıkesir Immigrant Main Registration Book of the Prime Ministry Republican Archives. Then, this statistical information was analyzed using the document analysis technique, and tables of Gönen were organized. Thus, the effects of migration on Gönen were tried to be evaluated.

Findings and discussion

The migration of Bulgarian Turks, which took place in 1950-1951 and brought about many changes in social, economic, and demographic areas in Turkey, is one of the important issues that are still being discussed today in terms of its consequences. The migration in question has not yet been adequately addressed in all its aspects in terms of the changes it has brought about and its consequences. Today, the phenomenon of migration, which affects the whole world and is increasingly becoming an agenda every day, turns attention to the history of migration. In this context, the immigrant basic registration books, which contain all the detailed data of the 1950-1951 Bulgarian Turks Migration, draw attention. The findings obtained from these registers reveal how Gönen, which is our study area, was affected by the migration event. The findings obtained from the registers provide important information in analyzing the social, economic, and demographic changes caused by migration in Gönen. Based on this information, the changes brought about by the 1950-1951 Bulgarian Turks Migration in Gönen and the consequences of these changes are the subject of discussion in this study.

Results and recommendations

In this study, statistical information about Gönen was obtained from the Balıkesir Immigrant Main Registration Book, which is the main source on the 1950-1951 Bulgarian Turks Migration. Only some statistical data of Gönen center and villages connected to the center were revealed from the book. In this framework, the number of immigrants coming from Bulgaria, the neighborhoods and villages where the immigrants were settled, and the professions of the immigrants were examined in detail.

From the aforementioned ledger, we come across two figures about the number of immigrants coming from Bulgaria. Although it is seen that 241 families were recorded in the book, the number of people of only 231 families was reached. As a result of this situation, the exact number of people reached from the ledger is 888 people in total, 455 of whom are men and 433 of whom are women, over 231 families. The distribution of this number by neighborhoods and villages shows that a total of 45 people, including 13 families, were settled in the central neighborhoods of Gönen, and 843 people, including 218 families, were settled in the villages connected to the center. However, when a calculation is made over 241 families recorded in the ledger, the number of people is approximately 928 people on average, considering an average of 4 people per family. When the populations of the neighborhoods and villages are calculated based on the 928 figure, it is concluded that the population of the neighborhoods and villages is 65 people in the neighborhoods and 863 people in the villages, considering an average of 4 people per family. However, if the number of immigrants which is calculated as 241 families totaling approximately 928 people, is subjected to a ratio based on the total number of 9,195 immigrant coming to Balıkesir, it is seen that the rate of immigrants migrating to Gönen corresponds to 10% of the total number of immigrants coming to Balıkesir. Another measure of population is the male-female ratio. When the male-female ratio of the immigrants is calculated based on the concrete value of 888, the male ratio corresponds to 51% and the female ratio to 49%.

The ledger also provides information on the neighborhoods and villages where the immigrants were settled. In this context, a classification was made as neighborhoods connected to the center and villages connected to the center in Gönen. Firstly, it was observed that 45 people, including 13 families, 20 men and 25 women, were resettled in the neighborhoods connected to the center of Gönen. Among the neighborhoods, Reşadiye Neighborhood ranked first in terms of the number of immigrants resettled. When the villages connected to the center of Gönen are considered in the same way; 218 families, 435 men and 408 women, totaling 843 people were settled in the villages. The village with the highest number of immigrants was recorded as Ulukir village.

It was also possible to examine the data on the occupations of the immigrants. In this context, the majority of the immigrants were farmers. As a matter of fact, the ledger reveals that 623 people out of 888 were farmers. Based on this information, the proportion of farmers among the 888 migrants is 70%. Apart from farming, a total of 35 people were found to have crafts in 12 occupational groups. These are one cook, one gardener, three barbers, two blacksmiths, two joiners, two carpenters, four shoemakers, one jeweler, two carpenters, one tailor, one bricklayer, and six tobacconists. Other occupations in various fields include teacher, student, janitor, imam, grocer, shepherd, driver, artisan, housewife, and farmer.

Giriş

Gönen, Balıkesir vilayetine bağlı bir ilçe olarak Balıkesir'in tarihi süreçte yaşamış olduğu birçok olaydan etkilenmiştir. Nitekim Gönen, tarih boyunca birçok savaşa ve göçe tanıklık etmiştir. Gönen'in bahsedilen savaşlara ve göçlere konu olmasının nedenlerinden en önemlisi onun coğrafi konumudur. Gönen, Marmara Denizi boyunca kuzeyden güneye uzanan bir geçiş güzergâhında olup, Batı Anadolu'nun denizlere açılan mühim bir yerindedir. Bu özellik, Gönen'i stratejik bir öneme sahip kılmıştır. Tarih boyunca çeşitli büyük devletlerin kontrolünde olan bu yerleşim yeri, bölgedeki güç dengelerinin korunması açısından her dönem önemini korumuştur (Küpeli, 2019: 231-232).

Gönen, Marmara Denizi'ne doğru kuzey-güney doğrultusunda uzanan Balıkesir vilayetinin bir ilçesidir. Tarihi süreç içinde Gönen, Balıkesir'in yaşamış olduğu gelişmelerden etkilenmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 1123-1125). Nitekim çeşitli milletleri bünyesinden barındıran Osmanlı Devleti zamanında Balıkesir'e bağlı bir yerleşim birimi olan Gönen, çeşitli milletlerden mürekkep kozmopolit bir yapı arz etmiştir. Zira pek çok göç ile Balkanlardan gelerek uzun yıllardır başta Ayvalık olmak üzere, onun hinterlandındaki Gönen'de yaşayan Rumlar, bu bölgelerde özgürce yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ancak, 1821'deki Yunan isyanının etkisiyle, Ayvalık gibi Gönen'de de yaşayan birçok Rum, isyana destek verdiği gerekçesiyle zorunlu olarak göç ettirilmişlerdir (Arıkan, 1988: 588-593). Bahsi geçen göç, genelde Balıkesir, özeldir Gönen tarihinde meydana gelmiş ilk göçlerden biridir. Ardından Osmanlı Devleti'nin Rusya karşısında yenilgisi sonuçlanan Doksanüç Harbi (1877-1878)'nden sonra imza altına alınan antlaşmalar kapsamında Balkanlar üzerinden geri dönen Türk muhacirler ile birlikte Gönen de diğer tüm Osmanlı şehirleri ve kazaları gibi demografik bir değişim yaşamıştır (Halaçoğlu, 2002: 890). Sonrasında, 1912-1913 yıllarında yaşanan Balkan Savaşları'nda Osmanlı Devleti'nin beklenmedik yenilgisi ve Rumeli'nin kaybı sonucunda on binlerce Türk muhacirin, diğer Anadolu şehirlerine gerçekleştirdikleri gibi Balıkesir'e de göç etmesi Gönen'de de bir göçü meydana getirmiştir (Tekdemir, 2018:35). Birinci Dünya Savaşı da gelişmeleri itibariyle (1914) Gönen'e bir göçe neden olmuştur. Nitekim Ayvalık'tan binlerce Rum'un kaçması bu dönemde yaşanmıştır. Savaş sonucunda, diğer müttefikleri ile beraber Osmanlı Devleti de savaşı kaybedince, bu durum 1918 yılı itibariyle yeniden bir göçü meydana getirmiş ve on binlerce Rum, savaş öncesi yurtlarına tekrar göç etmişlerdir (İlgürel, 1999: 28). Böylece Yunanlılar, Rum nüfusunun da kendilerine vermiş olduğu güvenle 29 Mayıs 1919'da Ayvalık'ı ele geçirmişlerdir. Bundan sonra, bir grup yerli ahalî Bergama, Burhaniye ve Edremit'ten iç bölgelere uzanan bir istikamette Gönen'i de içine alan bir doğrultuda göç etmişlerdir. Bahsi geçen göç, 1922 Eylülüne kadar sürmüştür (Yıldırım, 2020: 35-37).

Gönen, savaştan hemen sonra başlayan Milli Mücadele yıllarında Türk-Yunan savaşlarında kritik bir bölge hususiyeti arz etmiştir. Milli Mücadelede başarılı olduktan sonra akdedilen Lozan Antlaşması hükümleri doğrultusunda Türk ve Yunan makamları arasında 1 Mayıs 1923'ten sonra nüfus mübadelesi hükümleri icra edilmeye başlanmıştır (Meray, 1993: 82). Böylelikle, Gönen, Balkan coğrafyasından gelen binlerce Türkün yerleşim yeri haline gelmiştir (İpek, 2000: 43). Bahsi geçen mübadele sonucunda 1923'ten başlayıp 1935'e değin devam eden göçler, Gönen'in demografisinde bazı değişimlere neden olmuştur (Kayalan, 2022: 278). Ayrıca Türkiye, göç konusunda Bulgaristan ile de bir prensibe varmıştır. Bu kapsamda 18 Ekim 1925'te akdedilen Dostluk Antlaşması ve İkamet Sözleşmesi kapsamında Bulgaristan'da ikamet eden Türkler, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar zaman zaman Türkiye'ye göçlerini gerçekleştirmişlerdir. Bahsi geçen göç hareketi, savaşın yaşandığı 1940'lı yıllarda Bulgaristan'da meydana gelen iş gücü ihtiyacıyla seyrekleşmiştir. Ancak, 1950 yılında Bulgarların Türkiye'ye yönelik göç politikasında bir değişime giderek ani bir Türk göçüne sebep olması, Türkiye'yi zora sokmuştur. Bu göç, Balıkesir ve bu vilayetin bir ilçesi olan Gönen'de de bir demografik değişimi meydana getirmiştir (Sander, 1969:73; Toğrol, 1989: 72).

Çalışmanın amacı, 1950-1951 Bulgaristan Türkleri göçü ve Gönen iskânının; sosyal, ekonomik ve demografik etkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu sayede, konu hakkında bilgi eksikliği giderilmek hedeflenmiştir. Bahsi geçen hedef kapsamında, çalışma; Osmanlıdan Cumhuriyete Bulgaristan Türkleri, Cumhuriyet Dönemi'nde Bulgaristan Türkü Göçü (1950-1951) ve Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri'ne göre Bulgaristan Türkü Göçü ve Gönen İskânı başlıkları kapsamında incelenmiştir. Bu amaç ve hedef doğrultusunda, Devlet Arşivleri'nde yer alan ve ancak özel izinler çerçevesinde kullanıma

açılan Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri incelenmiş ve defterin içerdiği bilgilere ulaşılmıştır. Defter, doküman analizi tekniği ile analiz edilmiş ve elde edilen istatistiki bilgiler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Osmanlıdan Cumhuriyete Bulgaristan Türkleri

Orta Avrupa'ya açılan önemli bir coğrafya olan Balkanlar'da Osmanlı Devleti'nin uyguladığı siyaset bölgenin Türkleşmesini gerçekleştirmiştir. Özellikle Bulgaristan için bu süreç, I. Murad'ın burayı fethetme girişimleri ile başlamıştır. Bundan sonra Yıldırım Beyazıt Dönemi'nde Bulgaristan Krallığı'na son verilmesiyle süreç devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin geleneksel politikaları gereği, Balkanlar ve Bulgaristan gibi yeni fethedilmiş topraklar, Anadolu'dan göç ettirilen binlerce Türkmen tarafından yerleşim yeri olarak kullanılmıştır (Halaçoğlu, 1992: 397-398).

Bölgedeki Slavlar ve Ortodoks Bulgarlar, Osmanlı yönetiminin etkisi altında Türkleşme sürecini hoş karşılamamışlardır. Bu hoşnutsuzluk, 1440'larda bir isyanın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Fakat Osmanlı'nın siyasi, askeri ve sosyo-kültürel açıdan güçlü olduğu dönemlerde isyanlar önemsiz kalmışlardır (Todorov, 1979: 51-53). Ancak Osmanlı Devleti'nin II. Viyana Kuşatması'nda (1683) netice ele edememesi ve ardından 1699 yılına değin devam eden Osmanlı-Avusturya savaşları sonucunda, Türklerin Avrupa'dan ricat etmeye başlamasıyla, Balkanlar olmak üzere burada yaşayan Bulgarlar bir krize sebep olmuşlardır. Bu kriz, Fransız İhtilali (1789) sonucunda ortaya çıkan milliyetçilik fikirlerinin yayılmasıyla daha da derinleşmiş ve Balkanlar genelinde olduğu gibi Bulgaristan'da da Türklere karşı düşmanlık artmıştır. Bu durum, 1806-1812 yılları arasında bölgeden yaklaşık 200.000 Türk'ün göç etmek zorunda kalmasına neden olmuştur (Ağanoğlu, 2001: 32).

Fransız İhtilali'nin meydana getirdiği fikirler ve bunların yansımaları git gide artarken bir de boğazlara egemen olma ve sıcak denizlere ulaşma hedefini gerçekleştirmeyi amaçlayan Ruslar, Osmanlı Devleti'ni tehdit etmeye başlamışlardır. Bu tehdit, 1853-1856 yıllarında meydana gelen Kırım Harbi'ne yol açmış ve sonuçta Avrupa devletlerinin yardımıyla Osmanlı Devleti savaşı kazanmıştır (Akbulut, 2014: 5-13). Ancak bu mağlubiyetten sonra Ruslar, Balkanlarda yaşayan Slav milletlerin birliğini güçlendirmek için "*Panslavizm*" politikasını benimsediler. Bu politika, Bulgarlar dâhil diğer Balkan ulusları arasında Slav birliği fikrini yayarak Bulgar milliyetçiliğini güçlendirmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti için ileride daha büyük sorunların temellerini atmıştır. Zira 1877-1878'te meydana gelen savaşta Osmanlıların yenilmesi ve sonrasında imzalanan antlaşmalar ile Bulgarlar özerk bir yönetime kavuştular (Gölen, 2017: 212; Karakoç ve Durak, 2020: 410). Böylece bölgeden Anadolu'ya bini aşkın pek çok Türk gelmiştir (Abacı, 2008, s. 64). Türklerin Anadolu'ya ricatları Balkan Savaşları'na (1912-1913) kadar sürmüştür. Rusya'nın destek ve kışkırtmalarıyla Bulgarlar, Osmanlı ile savaşarak topraklarını genişletmek istediler. Sonuçta Birinci Balkan Savaşı (1912) patlak vermiş ve Bulgarlar aldıkları topraklarla Balkan Devletleri arasında toprak bakımından birinci sıraya yükselmişlerdir. Ancak Bulgarların bu kazanımı, Balkanların diğer devletlerini huzursuz etti. Bu durum, Sırbistan, Yunanistan ve Romanya'nın savaşa gidecek faaliyetlerini artırmış ve 1913 yılında bu devletler İkinci Balkan Savaşı'nı başlatmışlardır. Neticede Bulgarlar gerçekleşen İkinci Balkan Savaşı'nda toprak kaybı yaşayarak küçülmeye gitmişlerdir (Uçarol, 2006: 430, 442). Savaş sonunda imzalanan antlaşmalarla karşılıklı olarak nüfus değiş tokuşuna gidilmiştir. Bu değişim sonucunda, Bulgaristan'da Türk nüfusu azalırken Bulgar nüfusu artmıştır (Hakov, 2002: 631).

Yukarıda görüldüğü üzere, politikalarını Ruslara göre belirleyen Bulgarlar, bu sefer 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı'nda strateji bir değişikliğe giderek Rusların devletleri üzerindeki nüfuzunu kırmak istemişlerdir. Nitekim ülkelerini Rusların nüfuzundan kurtarmak isteyen Bulgarlar, bu dönemde Osmanlı Devleti ile bir olmuşlardır (Kurat, 1987: 356). Fakat savaş sonunda Bulgarlar da tıpkı diğer müttefikleri gibi yenilgiden kurtulamamış ve mağlup olmuşlardır (Karal, 1999: 557). Bulgaristan ağır bir antlaşma ile savaştan çekilirken Türkiye'de ise Milli Mücadele Dönemi başlamıştır. Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanması sonrasında Lozan Konferansı toplanmıştır. Lozan Konferansı neticesinde uzun süredir devam eden birçok mesele çözülmüştür. Nitekim Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan ile yaptığı anlaşmalarla bu ülkelerle yaşadığı Trakya sınırı meselesini çözmüştür (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 1984: 7-8). Bu meselesinin çözümü ile beraber Türk-Bulgar ilişkileri Çiftçi Partisi'nin iktidarı döneminde olumlu bir seyir takip etmiştir. Nitekim Çiftçi Partisi'nin iktidarında Bulgaristan'daki Türkler daha önceki iktidarlara kıyaslandığında rahat bir konumda olmuşlardır. Ancak

9 Haziran 1923'te meydana gelen bir darbe neticesinde Çiftçi Partisi tasfiye edilmiş ve iktidar faşistlerin eline geçmiştir (Armaoğlu, 2019: 145-146).

Faşist yönetimin iktidara gelmesiyle birlikte, Bulgaristan'daki Türkler yeniden baskı altına alınmıştır. Özellikle 1923'teki darbenin ardından, Kral Boris Dönemi'nde yönetime geçen hükümetlerin "*Bulgaristan Bulgarlarıdır*" söylevi ve bu söylevin yol açtığı politikalar, Bulgaristan'da Türkleri zor durumda bırakmıştır. Nitekim Bulgaristan Türkleri için siyasi, sosyal ve ekonomik şartlar giderek kötüleşmiştir. Bu nedenle Türkler, Bulgaristan'dan anayurtları Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göçü düzenli bir hale getirebilmek amacıyla, iki devlet arasında 18 Ekim 1925 Sözleşmesi imza altına alınmıştır (Şimşir, 1986: 377). Böylece göç süreci daha sistematik bir hal almıştır. Nitekim 1923 ile 1933 yılları arasında yılda ortalama 10.000 Türk, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiştir. Fakat bir süre sonra Bulgaristan'da yaşanan siyasetteki değişimler göçü daha da artırmıştır. 1930'larda Bulgaristan'da iktidarını güçlendiren diktatörlük, Türklere yönelik baskılarını artırmıştır. Artan zulüm ve 1934'teki darbe, göçü daha da hızlandırmıştır. Böylece Türkiye'ye her yıl yaklaşık 20.000 göçmen gelmiştir (Öksüz, 2010: 177-179). Meydana gelen bu göç dalgasına karşı Türkiye yasal düzenlemelerle tedbirler almıştır. Nitekim bu tedbirler kapsamında Türkiye 14 Haziran 1934'te 2510 Sayılı Kanunu yürürlüğe koymuştur. Bahse konu olan kanun göçmenlere askerlik muafiyeti, vergi muafiyeti, gümrük muafiyeti ve iskân yardımı gibi imkânlar sağlarken bunların Türk kökenli olmalarına dikkat edilmiştir (Resmi Gazete, 2510 Sayılı İskân Kanunu, 1934: 4004-4010).

Göçler bu şekilde gerçekleşirken, Türkiye ile Bulgaristan ilişkileri sancılı bir süreç yaşamıştır. Nitekim İkinci Dünya Savaşı'na doğru giden süreçte Türkiye'nin antirevizyonist kampta Bulgaristan'ın ise revizyonist kampta konuşlanması iki ülke arasında bir gerginliğe sebebiyet vermiştir. Nitekim bahsi geçen gerginliğin sona ermesi ve ihdas edilen Balkan Paketi'ne Bulgaristan'ın da katılımının sağlanması için 20-24 Eylül 1933'te Başbakan İsmet İnönü Sofya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ama bu ziyarette istenilen netice alınamamıştır. Buna rağmen 21 Aralık 1933'te Türk-Bulgar Ticaret Antlaşması akdedilmiştir. Bundan başka İkinci Dünya Savaşı'nda iki ülke 17 Şubat 1941 tarihli bir saldırmazlık bildirisine imza atmışlardır. Söz konusu bildiri, savaş döneminde Türkiye ile Bulgaristan arasında bir çatışmanın meydana gelmemesi açısından önemli olmuştur (Sarıkoyuncu ve Karakuzu, 2016: 315).

Bulgaristan ve Bulgaristan Türkleri için İkinci Dünya Savaşı zorlu bir dönemin yaşanmasına neden olmuştur. Zira Savaşın sonunda Bulgaristan, Sovyet işgaline maruz kalmıştır. İşgalden sonra 9 Eylül 1944'te yönetimi ele geçiren Komünist Vatan Cephesi Partisi, kendisine karşı muhalif olan tüm grupları ortadan kaldırırken, Bulgaristan Türkleri de bu politikadan olumsuz etkilenmiştir. Zira Komünist iktidar, vergileri artırmış ve Türk köylülerin ürettiklerinin büyük bir kısmını hükümete vermeleri konusunda Türklere baskı uygulamıştır. Ayrıca, yeni rejim Türk çocuklarını "*Truduvak*" adı verilen askeri işçi taburlarına alınması ve bu taburlarda çalıştırılması gibi yaptırımları da tatbik etmiştir. Bununla birlikte Komünist Bulgar Hükümeti'nin 1946'da toplu tutuklamalar yapması, Türkler için son derece sıkıntılı bir dönemi başlatmıştır. Ayrıca Türk okullarının kamulaştırılması ve Türklerin sahip olduğu tarla ve arazilerin kooperatiflere devredilmesi de Türkleri büyük sıkıntıya sokmuştur. Bütün bu baskılar sonucunda Bulgaristan Türkleri, 1947-1948 yılları arasında son çare olarak Türkiye'ye göç etmek için Türk mercilerle temas kurmaya başlamıştır (Şimşir, 1986: 212).

Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göç girişimleri çeşitli olaylar nedeniyle duraksamıştır. Özellikle savaş sonrası meydana gelen çift kutuplu dünyada, Türkiye ve Bulgaristan farklı kutuplarda olmuşlardır. Sovyet Rusya'nın tehditleriyle karşı karşıya kalan Türkiye, Batı bloğunda yer almaya başlarken, Bulgaristan ise Komünist iktidar nedeniyle Doğu bloğunda yer almıştır (Gürün, 1983: 75-85). Bu gelişme, Türk-Bulgar ilişkilerinde kritik olaylara sebebiyet vermiştir. Nitekim 1948 yılında Bulgar kökenli teröristlerin iki Türk uçağına ve ardından Filibe Türk Konsolosluğu'na saldırımları, Türkiye'nin sert tepkisine neden olmuştur. Türkiye, bu olaylar üzerine Bulgar Ataşesini sınır dışı etmiştir. Buna karşılık Bulgaristan da benzer şekilde hareket ederek Türk Ataşesini ülkelerinden göndermişlerdir (Komisyon, 2004: 138-139). Bundan başka Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda Batı Dünyasının menfaatlerine uygun olarak Kore'ye asker göndermesi, Bulgarların öfkelenmesine neden olmuştur. Bu öfke nedeniyle Bulgaristan, Türkiye'yi cezalandırmak istemiştir. Böylece Bulgaristan İkinci Dünya Savaşı'nda yasakladığı Türk göçünü tekrar serbest bırakmıştır. Bulgaristan'ın bundan amacı, en kısa

sürede 250.000 Türk'ü Türkiye'ye göç ettirmek ve böylece Türkiye'nin ekonomik olarak sıkıntıya düşmesine sebep olmaktadır (Kurat, 1975: 288).

Cumhuriyet döneminde Bulgaristan Türkü göçü (1950-1951)

İkinci Dünya Savaşı devamında ve savaştan sonra Bulgaristan, Türklerin Türkiye'ye göçünü engellemiştir. Nitekim 1940-1950 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye yaklaşık 21.353 Türk göç etmiştir. Bu göç sürecinde yıllık yaklaşık 2.100 kişinin Türkiye'ye göç ettiği ifade edilebilir. Yukarıda da bilgisi verildiği gibi savaş döneminde Bulgaristan'da artan iş gücü ihtiyacı Bulgaristan Türk göçünü azaltan güçlü bir etkidir (Çolak, 2013: 117-118). Bu durum, 1950-1951 yıllarında gerçekleşecek olan Bulgaristan Türkleri göçüne kadar Bulgaristan'da mevcut Türk nüfusunu artırmıştır (Şimşir, 1986: 215-217). Türkler açısından süreç bu vaziyette devam ederken, Türkiye ise birçok alanda bir dönüşüm yaşamaktaydı. Bu değişimin liderliğini 1950'de iktidarı seçimler yoluyla kazanan Demokrat Parti yapmıştır. DP, Batı Dünyası ile yakınlaşmak isteyen ve bu doğrultuda 1950 yılında Kore'ye asker göndermiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin 1952'de Türkiye'nin NATO'ya üye olması ile birlikte Türkiye, Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikalarına karşı güvenli bir alan oluşturmuştur (Eroğul, 2014: 105-106). Türkiye, dış politikada bu politikaları tatbik ederken iç siyasette ise bir takım önemli adımlar atmıştır. Nitekim Türkiye İkinci Dünya Savaşı'nın akabinde çok partili siyasi sistemin yükselen bir duyarlılıkla kabul edildiği Batı dünyası ile uyum sağlamak istemiştir. Bu nedenle DP, ekonomik durumun ve halkın refahının önemli bir göstere olduğundan hareketle politikalarını bu bilinçle geliştirmiş ve iktidara gelmiştir (Pektaş, 2012: 53-54).

DP'nin iktidara geldiği dönemde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin uyguladığı Devletçilik ilkesine karşı Liberal ekonomik ilkeleri benimsediği görülmektedir. Bu, ülkede Liberal bir ekonomik sistemin benimsenmesiyle sonuçlanmıştır. DP, ülkede toplumsal sınıfların en önemlisi olan köylülerin yaşadığı bir ülkede tarım sektöründe önemli değişiklikler yapmayı hedeflemiştir. Tarımdaki dönüşüm ihtiyacı, eski ve ilkel tarım tekniklerinin kullanılmasıyla açıklanabilir (Şeyhanlıoğlu, 2011:265-267). Tarımdaki dönüşüm süreci, 1950 yılında başlayan Marshall Yardımı'nın etkisiyle kısmen hayata geçirilmiştir. İlk olarak, çiftçilere düşük faizli krediler verilerek ekonomik durumlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Yardımların artmasıyla birlikte, traktörlerin kullanımı da büyük bir oranda yükseliş göstermiştir. Öyle ki, 1948 ile 1952 yıllarında dört yıllık dönemde mevcut traktör adeti 1.750'den 28.250'ye yükselerek 30.000 adedi aşmıştır (Zürcher, 1995:326). DP, 1950'lerin ilk yıllarında Liberal fikre dayalı ekonomik bir model oluşturarak ferdi girişimciliği teşvik etmiş ve yabancı sermayeyi desteklemiştir. Bütün bu çalışmalarla, ülkelerinin kalkınması yolunda önemli adımlar atan DP, tam da bu sırada ülkeyi hem içerde hem dışarda zora sokacak bir göç hareketi ile yüzleşmiştir (Tanoğlu, 2011: 129-130).

Türkiye'nin, 1950'de Kore'ye asker göndermesi, Sovyet Birliği'nin etkisi altında olan Bulgaristan'da Türkiye'ye yönelik zorlayıcı politikaların tatbikine yol açmıştır. Nitekim Bulgaristan, 10 Ağustos 1950 tarihinde Türkiye'yi zor durumda bırakma niyetiyle hareket etmiş ve yaklaşık 10 yıldır göçleri sınırlandıran 250.000 kadar Bulgaristan Türkünü üç aylık bir sürede Türkiye'ye gönderme kararı aldığı bir nota ile bildirmiştir (Şimşir, 1986: 223). Türkiye de bir nota ile Bulgaristan'ın vermiş olduğu notayı gecikmeden cevaplandırmıştır. Bu cevap ile Türkiye ile Bulgaristan arasında diplomatik düzeyde bir yazışma süreci başlamıştır. Türkiye, vermiş olduğu notalarda Türkiye'nin, Bulgaristan Türkleri ile etnik bakımdan aynı soydan olduklarını ve Türkiye'nin bu göç dalgalarını zaten süreç içinde kabul ettiğini vurgulamakla beraber, Bulgaristan'ın mevcut uygulamasının aralarında imza edilen göç antlaşmalarına aykırı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Türkiye, 250.000 göçmenin üç ay içinde ülkeye alınmasının çok sıkıntı yaratacağını, bu sebeple de göçün zamana yayılmasını talep etmiştir. (Toparlak, 2018: 33). Bununla birlikte Türkiye, sınırda biriken ve mağdur durumda olan soydaşlarına kapılarını açmış, zor da olsa Bulgaristan Türklerini mağdur etmemiştir. Ancak, Bulgaristan'ın, Türk göçmenlerin yanı sıra Türk olmayan Çingeneleri de içeren bir göç politikası izlemesi, 10 Ağustos 1950'de başlayan göçü zora sokmuştur. Türkiye, Bulgaristan nezdinde yaptığı tüm girişimlere rağmen karşılık alamamıştır. Böylece Türkiye, 7 Ekim 1950'de sınır kapılarını geçici olarak kapatmıştır (Özgür, 2007: 55).

Türkiye'nin almış olduğu bu karara karşı Bulgaristan, Sofya'daki Türk elçiliğine sınırın tekrar açılması için telgraflar göndermiştir. Türkiye konuyu Birleşmiş Milletlere dava etmek istemiştir. Bu durum, Bulgar Hükümetinin isteklerinden vaz geçmesine sebep olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, Türkiye 2

Aralık 1950’de sınırı tekrar açama kararı almıştır (Pınar, 2014: 72). Ancak, Bulgaristan sahte vize sahibi, vizesiz ve Çingene gibi kişilerin yeniden göç konvoylarına katılmasını sağlayarak daha önce alınan kararları görmezden gelmiştir. Bu durum üzerine Türkiye, Haziran ayından Ekim ayına kadar Bulgar Hükümeti’ne konunun ciddiyetine ilişkin notalar göndermiş, ancak Bulgar Hükümeti bu taleplere yanıt vermemiştir. Sonuç olarak sınırdan geçişler 8 Kasım 1951 tarihinde bir kez daha yasaklanmıştır (Şimşir, 1986: 226).

Balıkesir muhacir esas kayıt defterine göre Bulgaristan Türkü göçü ve Gönen iskânı

Yukarıda bahsedilen tarihî süreçte, Bulgaristan’ın 10 Ağustos 1950’de vermiş olduğu nota neticesinde Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç başlamıştır. Göçmenlerin büyük bir kısmı Edirne üzerinden Türkiye’ye giriş yapmış ve buradan çeşitli Anadolu illerine ve ilçelerine yerleştirilmiştir. Bu yerleştirme sürecinde, göçmenlerin sosyo-ekonomik durumları titizlikle göz önünde bulundurulmuş ve önceki yaşadıkları koşullar dikkate alınmıştır. Zira Bulgaristan’da dağlık bölgelerde yaşayanlar genellikle benzer bölgelere, ovalarda yaşayanlar ise aynı nitelikteki coğrafyalara yerleştirilmiştir. Ayrıca, yerleştirme stratejisi olarak yeni topluluklar oluşturmak yerine var olan topluluklar arasında uyumu teşvik etmeye dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda göçmenler, toplam 63 vilayet içinden 44 vilayet ve bu vilayetlere bağlı ilçelere yerleştirilmiştir (Kostanick, 1957: 49). Bu ilçelerden biri de Balıkesir vilayetine bağlı Gönen ilçesidir.

Toprak ve İskân Müdürlüğü, Balıkesir ve çevresine yerleşen göçmenlere ait bütün bilgileri ihdas ettiği Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri’ne kaydetmiştir. Çalışma kapsamında, Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri’nden Gönen şehir merkezi ve bağlı köylere ait veriler ele alınmıştır (BCA, Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, Gönen, 1950-1951: 1-68). Bununla birlikte bahse konu olan göçün Gönen’deki etkilerini daha iyi anlayabilmek için Gönen’in bağlı olduğu Balıkesir vilayeti hakkında genel bilgileri değerlendirmekte fayda vardır. Buradan hareketle söz konusu göç kapsamında Balıkesir’e 1950-1951 yıllarında Bulgaristan’dan gelen muhacirlerin sayısı Prof. Dr. Huey Louis Kostanick’in "*Turkish Resettlement of Refugees from Bulgaria 1950-1951*" adlı eserinde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Kostanick’e göre, Balıkesir vilayetine yerleşen göçmen ailelerin sayısı 2.146’dır. Bunların 1.548’i çiftçi, 598’i ise zanaatkârdır. Toplamda ise 9.195 kişi göç etmiştir. Göçmenlerin 2.396’ı zanaatkâr 6.799’u ise çiftçi ailelerden oluşmaktadır (Kostanick, 1957: 123). Kayalan’a göre sadece Balıkesir merkeze yerleştirilen göçmen sayısı yaklaşık 1816 kişidir (Kayalan, 2023: 452).

Kostanick’in elde ettiği söz konusu veriler, Balıkesir vilayetinin tümüne ait verilerdir. Bu verilerden merkez ilçe ve merkez ilçeye bağlı diğer ilçelere ait bilgilere ise Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri’nden ulaşılmaktadır. Elde ettiğimiz Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri’nden Tablo 1-3-4-5 çerçevesinde Gönen ilçesine ait 1950-1951 Bulgaristan Türkleri hakkında kapsamlı istatistiki bilgilere ulaşılmıştır. Defterden giriş bölümünde Gönen’e yerleştirilen toplam aile sayısının 241 olarak kaydedildiği görülmüştür. Fakat defter detaylıca incelendiğinde toplam 231 ailenin kaydının gerçekleştirildiği geriye kalan 10 ailenin ise bilgilerinin kaydının yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Gönen merkeze ve köylere yerleştirilen göçmenlerin defterde tespit edilen 231 rakamı üzerinden yola çıkarak hesaplanmıştır. Bu bilgi dikkate alındığında, Gönen şehir merkezi ve merkeze bağlı köylere yerleştirilen kayıtlı göçmen sayısı Gönen şehir merkezinde 20’si erkek, 25’i kadın olmak üzere toplam 45 kişi; merkeze bağlı köylerde ise 435’i erkek, 408’i kadın olmak üzere toplam 843 kişidir. Gönen şehir merkezi ve merkeze bağlı köylerin toplam göçmen sayısı ise 455’i erkek ve 433’ü kadın olmak üzere 888 kişidir (BCA, Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, Gönen, 1950-1951: 1-68). Ancak yukarıda bahsedildiği üzere bu rakam, 231 aile dikkate alınarak elde edilen rakamdır. Bununla beraber defterde kaydı yapılmayan fakat defterin girişinde kaydedilen 241 aile üzerinden toplam göçmen sayısı hesaplandığında; ortalama bir aile dört kişi olarak düşünüldüğünde, Gönen şehir merkezi ve merkeze bağlı köylere yerleştirilen göçmen sayısı yaklaşık olarak 928 kişiyi bulmaktadır. Yaklaşık toplam göçmen sayısı bu olmakla beraber, somut bilgilerden hareketle yapılacak istatistiki çıkarımlar ifade ettiğimiz gibi 231 aile üzerinden gerçekleştirilecektir. Bu cümleden hareketle, 231 aile üzerinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Gönen merkez ve merkeze bağlı köylerde erkekler kadınlardan nüfus olarak daha fazladır. Zira 455’i erkek, 433’ü kadın olmak üzere toplam 888 kişi üzerinden yüzdeler okuma yapıldığında; erkekler % 51 kadınlar ise % 49’a karşılık gelmektedir. Bununla birlikte 241 aile olmak üzere yaklaşık 928 muhacir sayısını Balıkesir’e gelen toplam 9.195 muhacir sayısı üzerinden bir

oranlamaya tabi tutulacak olursa, Gönen'e göç eden muhacirlerin oranının, Balıkesir'e gelen toplam muhacirler arasında % 10'a karşılık geldiği görülmektedir.

Tablo 1: Balıkesir muhacir esas kayıt defterine göre Gönen merkez ve merkeze bağlı köylere iskân edilen nüfus

Kişi Sayısı	Aile	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus	Gönen Merkez Mahalle		Gönen Merkeze Bağlı Köyler	
					Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Aile Sayısı	Kişi Sayısı
Somut Kişi Sayısı	231	455	433	888	13	45	218	843
Ortalama Kişi sayısı	241	475	453	928	18	65	223	863

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, İskân esas Kayıt Defteri, Tahsis Defteri, İl Balıkesir, İlçe Gönen, V 10, Kod 271, Defter No: 91, 1953)

Yapılan bu hesaplamaları beş senede bir yapılan nüfus sayımları üzerinden değerlendirmek Gönen'de gerçekleşen 1951-1952 Bulgaristan Türkü göçünü daha iyi anlamayı sağlayacaktır. Bu tespitten hareketle konu, 1950 ve 1955 nüfus sayımları sonuçları üzerinden ele alındığında; 1950'de Gönen'in merkez nüfusu 9.983 kişi iken, merkeze bağlı köylerin nüfusu 42.717 kişidir. Buna göre, Gönen'in toplam nüfusu 52.700 kişidir (TCBİGM, 1961:12). Göçten hemen önce Gönen'in nüfusu bu şekilde gerçekleşmiştir. Bununla beraber 1950-1951 göçünden hemen sonra yapılan 1955 nüfus sayımına bakıldığında; Gönen şehir merkezi nüfusu 1950'deki sayıma göre 402 kişi azalarak 9.581 kişiye, merkeze bağlı köylerde ise 936 kişi artarak 43.653 kişiye yükselmiştir. Böylece toplam Gönen nüfusu 1950'ye göre 534 kişi artarak 53.234 kişi olarak ortaya çıkmıştır (TCBİGM, 1961: 21).

Tablo 2: 1950 ve 1955 Nüfus sayımlarına göre Gönen merkez ve merkeze bağlı köylerde nüfus durumu

Yıllar	Merkez	Merkeze Bağlı Köylerde
1950	9.983	42.717
Artış /Azalış	-402	+936
1955	9.581	43.653

1950-1955 nüfus sayımları kapsamında elde edilen Gönen merkez ve merkeze bağlı köylerin nüfus değişimlerini 1950-1951 Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri'ne göre bazı noktalarda kıyaslamak mümkündür. Bu çerçevede Gönen merkez nüfusundan ziyade Gönen merkeze bağlı köy nüfusu, incelmeye tabi tuttuğumuz muhacir esas kayıt defteri sonuçlarıyla kısmen bağdaşmaktadır. Zira bahsedildiği üzere Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri'nde Gönen'e gelen toplam 241 Muhacir aile üzerinden elde edilen sonuca göre yaklaşık 928 kişinin göç ettiği ve 863 kişinin köylere yerleştiği sonucuna varılmıştır. Bu rakamın, 1955 nüfus sayımı sonuçlarında Gönen merkeze bağlı köylerde meydana gelen 936 kişilik artışla hemen hemen uyumlu olduğu görülmektedir. Bununla beraber 1955 yılı itibariyle 863 muhacirin Gönen merkeze bağlı köylerdeki toplam 43.653 nüfus içindeki yüzdeler oranı yaklaşık % 2'dir.

Tablo 3: Göçmenlerin Gönen şehir merkezinde iskân edildiği mahalleler (1950-1951)

Mahalle	Aile Sayısı	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus	Geldikleri yıl	İskân Şekli	Meslek	Arsa M2	Tarla Dekar
1 Altay Mahallesi	1	2	3	5	1951	Serbest	Kuyumcu	Ev	-
2 Gündoğdu Mahallesi	2	2	2	4	1951	Serbest	Kunduracı Terzi	Ev	-
3 Reşadiye Mahallesi	6	9	10	19	1950	Serbest	Çiftçi (2) Terzi(1) Aşçı (1) Tuğlacı (1) Demirci (1)	900	-

	3	7	9	16	1951	Serbest	Bakkal (1) Talebe (1) Marangoz(1) Kunduracı(1)	900
4 Rüstem Mahallesi	1		1	1	1951	Serbest		Ev
Toplam	13	20	25	45			12	1800

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, İskân esas Kayıt Defteri, Tahsis Defteri, İl Balıkesir, İlçe Gönen, V 10, Kod 271, Defter No: 91, 1953)

Tablo 3'ten konu ele alındığında, Gönen şehir merkezine ait verileri değerlendirmek mümkündür. Bu çerçevede, 1950-1951 yıllarında Gönen'de toplam 4 mahalle bulunmaktadır. Bunlar Altay Mahallesi, Gündoğdu Mahallesi, Reşadiye Mahallesi ve Rüstem Mahallesi'dir. Söz konusu Bulgaristan Türkleri bu dört mahalleye yerleştirilmiştir. Mahallelere ilişkin istatistiki veriler değerlendirildiğinde; 1950-1951 yıllarında olmak üzere her iki yılda toplam 13 aile yerleşirken bu ailelerin toplam mevcudu 20'si erkek, 25'i kadın olmak üzere 45 kişidir. Nüfus itibarıyla göçmenlerin en çok yerleştirildiği mahalle Reşadiye Mahallesi'dir. Söz konusu tabloya göre Reşadiye Mahallesi'ne 1950-1951 yıllarında toplam 9 aile yerleştirilmiş olmakla beraber, toplam göçmen sayısı 35 kişidir. Bunların 16'sı erkek, 19'u kadındır. En fazla göçmenin yerleştirildiği yıl ise 1951 yılıdır. Meslekler itibarıyla tablo değerlendirildiğinde ise Reşadiye Mahallesi en fazla göçmenin yerleştirildiği mahalle olmasından dolayı en fazla meslek erbabının yerleştirildiği mahalle olarak dikkat çekmektedir. Bu anlamda Reşadiye Mahallesi, 9 farklı meslek kolunun iskânına uygun görülmüştür. Bunlar çiftçi, terzi, aşçı, tuğlacı, demirci, bakkal, talebe, marangoz ve kunduracıdır. Gönen şehir merkezinde ikinci en fazla göçü alan mahalleye baktığımızda; iki aile iskân edilmesine rağmen Gündoğdu Mahallesi toplam nüfus olarak Altay Mahallesi'nden daha geride kalmıştır. Nitekim Altay Mahallesi toplam 1 ailenin iskânına konu olmasına rağmen toplam nüfus 2'si erkek, 3 kadın olmak üzere 5 kişiden mürekkeptir. Böylece nüfus sayısı itibarıyla Altay Mahallesi ikinci sırada yer almıştır. Burada tercih edilen meslek kolu ise kuyumculuk olmuştur. Bu okumadan hareketle nüfus sayısı bakımından üçüncü mahalle 2 aile olmak üzere 2'si erkek, 2'si kadın olmak üzere toplam 4 kişi ile Gündoğdu Mahallesi'dir. Burada ise kunduracı ve terzi olmak üzere iki meslek erbabı tercih edilmiştir. Yine nüfus bakımından değerlendirildiğinde 1 kadın olmak üzere toplam 1 nüfusa sahip Rüstem Mahallesi, tek aile yerleşimi ile dördüncü sırada yer almıştır. Adı geçen mahallede meslek grubu ise ev kadınlığı olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: Göçmenlerin Gönen'de iskân edildiği köyler (1950-1951)

Köy	Aile Sayısı	Erkek	Kadın	Toplam	Geldikleri Yıl	İskân Şekli	Meslek	Arsa M2	Tarla Dekar
1 Akçapınar (Hamidiye)	2	3	4	7	1951	Serbest	Çiftçi		20
2 Alaaddin	2	4	7	11	1951	Serbest	Çiftçi	1200	50
3 Armutlu	1	1	1	2	1951	Serbest	Çiftçi		12
4 Asmalıdere	2	6	4	10	1951	Serbest	Bahçıvan/ Çiftçi	1200	35
5 Ayvacık	1	2	3	5	1951	Serbest	Çiftçi	800	50
6 Babayaka	3	6	5	11	1950	Serbest	Çiftçi	2000	140
	4	4	3	7	1951	Serbest	Çiftçi	1600	68
7 Babaoğludur									
8 Bakırlı	4	7	4	11	1950	Serbest	Çiftçi	2000	64
9 Balcı	1	1	1	2	1951	Serbest	Çiftçi	670	21
10 Bayramıç	12	28	24	52	1951	Serbest	Çiftçi	3200	173
11 Bostancı	5	6	10	16	1950	Serbest	Çiftçi	3000	66
	9	23	14	37	1951	Serbest	Çiftçi	6800	134
12 Büyüksöğüklük	1	2	3	5	1951	Serbest	Çiftçi	413	45
13 Çalhoba	10	19	21	40	1950	Serbest	Çiftçi Tütüncü(6) Berber (1) Demirci (1) Kunduracı (1)	1020	35
14 Çınarlı	1	3	2	5	1951	Serbest	Çiftçi	750	40
15 Çınarpınar	2	3	2	5	1951	Serbest	Çiftçi	60	37

16	Dereköy	2	7	4	11	1950	Serbest	Çiftçi	1000	49
		5	12	9	21	1951	Serbest	Çiftçi	2000	65
17	Gebeçınar	3	5	8	13	1951	Serbest	Çiftçi	3400	83
18	Gelgeç	1	2	1	3	1950	Serbest	Çoban	1000	16
19	Gökçesu (Osmanpazarı)	1	1	2	3	1950	Serbest	Çiftçi	600	8
		2	5	3	8	1951	Serbest	Çiftçi	600	25
20	Gündoğan	3	4	5	9	1950	Serbest	Çiftçi	1000	36
		3	5	8	13	1951	Serbest	Çiftçi	1800	32
21	Hacimenteş	3	5	4	9	1951	Serbest	Çiftçi	3000	77
22	Hacivelioba	5	12	12	24	1951	Serbest	Çiftçi	4000	88
23	Havutça	7	16	20	36	1950	Serbest	Çiftçi	3200	221
		3	9	7	16	1951	Serbest	Çiftçi/ Şoför (1)	1100	119
24	Kalfaköy	3	5	4	9	1951	Serbest	Çiftçi	3200	86
25	Kaplan Çiftliği	1	4	2	6	1951	Serbest	Çiftçi	1000	48
26	Karacalar Çiftliği	3	6	3	9	1951	Serbest	Çiftçi	500	64
27	Karağaç Alanı	11	19	24	43	1951	Serbest	Çiftçi /Dülger	3300	176
								(1)Doğramacı (1) Terzi (1) Berber(1)		
28	Karalar Çiftliği	4	9	8	17	1951	Serbest	Çiftçi/ Kunduracı(1)	1000	136
29	Kavak	3	6	7	13	1951	Serbest	Çiftçi/ Terzi (1)	3000	120
30	Keçeler	3	7	6	13	1951	Serbest	Çiftçi	1000	75
31	Kınıklar	5	8	9	17	1951	Serbest	Çiftçi/Öğretmen (1)	4380	128
32	Killik	1	2	2	4	1950	Serbest	Çiftçi	600	28
		1	2	5	7	1951	Serbest	Çiftçi	600	49
33	Kocapınar	7	13	11	24	1951	Serbest	Çiftçi	4100	179
34	Korudeşirmen	1	8	4	12	1951	Serbest	Çiftçi	1000	60
		3	5	4	9	1950	Serbest	Çiftçi /İmam(1) Hademe (1) Talebe(1)	800	45
35	Körpeğaç	8	17	14	31	1951	Serbest	Hademe (1) Talebe(1)	3200	159
		3	5	3	8	1951	Serbest	Çiftçi	2800	54
37	Kumköy	2	6	3	9	1951	Serbest	Çiftçi	1500	86
38	Munamak	2	6	4	10	1950	Serbest	Çiftçi	450	21
		1	3	1	4	1951	Serbest	Çiftçi		
39	Muratlar	2	3	4	7	1950	Serbest	Çiftçi	56	
		7	12	13	25	1951	Serbest/	Marangoz(1)	2200	178
40	Paşacıftlık	3	6	5	11	1951	Serbest	Çiftçi	3000	27
41	Pehlivanhoca	1	2	1	3	1951	Serbest	Çiftçi	1000	40
42	Saraçlar	2	4	3	7	1950	Serbest	ÇiftçiÇiftçi/	350	17
		4	10	10	20	1951	Serbest	Doğramacı(1)	2550	94
43	Sarıköy	8	13	17	30	1950	Serbest	Çiftçi	6400	300
		4	8	6	14	1951	Serbest	Çiftçi/Esnaf(1)	1600	86
44	Sebepliköyü	1	1		1	1950	Serbest			
		1	3	2	5	1951	Serbest			
45	Tozakçı	2	4	6	10	1950	Serbest	Çiftçi	1000	40
46	Turplu	3	7	4	11	1951	Serbest	Çiftçi	1500	55
47	Ulukir	8	14	17	31	1950	Serbest	Çiftçi /Çiftçi	6000	195
		12	16	15	31	1951	Serbest	İmam	8000	234
Toplam		218	435	408	843				113.030	4600

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, İskân esas Kayıt Defteri, Tahsis Defteri, İl Balıkesir, İlçe Gönen, V 10, Kod 271, Defter No: 91, 1953: 1-68)

Tablo 4'ten Gönen ilçe merkezine bağlı köyler hakkında istatistiki veriler değerlendirildiğinde; 1950-1951 yıllarında olmak üzere her iki yılda toplam 218 aile yerleşirken, bu ailelerin toplam mevcudu 435'i erkek, 408'i kadın olmak üzere toplam 843 kişidir. Bahsi geçen göç döneminde 1951 yılında Gönen'de toplam 87 köy olduğu kaydedilmiştir (TCBIUM, 1951: 97-98). İskân kapsamında mevcut 87 köyden 47'si göçmenler için uygun görülmüştür. Bunlar, Akçapınar (Hamidiye), Alaaddin, Armutlu, Asmalidere, Ayvacık, Babayaka, Babaoğludur, Bakırlı, Balcı, Bayramıç, Bostancı, Büyüksoğuklar, Çalıoba, Çınarlı, Çınarpınar, Dereköy, Gebeçınar, Gelgeç, Gökçesu (Osmanpazarı), Gündoğan,

Hacimenteş, Hacıvelioba, Havutça, Kalfaköy, Kaplan Çiftliği, Karacalar Çiftliği, Karağaç Alanı, Karalar Çiftliği, Kavak, Keçeler, Kınıklar, Killik, Kocapınar, Korudeğirmen, Körpeağaç, Köteyli, Kumköy, Munamak, Muratlar, Paşaçiftlik, Pehlivanhoca, Saraçlar, Sarıköy, Sebapliköyü, Tozakçı, Turplu ve Ulukir köyleridir. Yukarıda da ifade edildiği üzere yurt genelinde Bulgaristan Türklerinin göçü toplam iki yıl olmak üzere 1950-1951 yıllarında gerçekleşmiştir. Bu bilgiden hareketle Gönen’de 1950-1951 yıllarında iki yıl boyunca göç alan köyler 14 adettir. Bunlar, Babayaka, Bostancı, Dereköy, Gökçesu (Osmanpazarı), Gündoğan, Havutça, Killik, Körpeağaç, Munamak, Muratlar, Saraçlar, Sarıköy, Sebepliköy ve Ulukir köyleridir. Sadece tek yıl göç alan köyler ise 33 adettir. İki yıl boyunca göç alan köylerden en fazla göç alan köy Ulukir köyüdür. Nitekim Ulukir köyüne 20 aile olmak üzere 30’u erkek, 32’si kadın toplam 62 kişi yerleştirilmiştir. Ulukir’den sonra en fazla göç alan ikinci köy Bostancı köyüdür. Bu köye toplam 14 aile olmak üzere 29 erkek, 24’ü kadın toplam 53 kişi iskân edilmiştir. Sadece 1951 yılında göç almasına rağmen hesaplamalarda üçüncü en çok göç alan köy ise Bayramiç köyüdür. Bayramiç’e 12 aile olmak üzere 28 erkek, 24 kadın toplam 52 kişi iskân edilmiştir. Aynı şekilde tek yıl göç iskânına tabi olmasına rağmen beşinci sırada en fazla göç alan köy 11 aile olmak üzere 19 erkek, 24 kadın olmak üzere toplam 43 kişi ile Karağaç Alanı köyüdür. İki yıl üst üste göç alan ve en çok göç alan ve dördüncü sırada olan köy ise 12 aile olmak üzere 21 erkek, 23 kadın olmak üzere toplam 44 kişi ile Sarıköy köyüdür.

En az iskânın yapıldığı köylere baktığımızda; birinci sırada, her iki köyde de 1 aile olmak üzere 1 erkek, 1 kadın olmak üzere toplam 2’şer göçmene sahip Armutlu ve Balcı; ikinci sırada, her iki köyde de 1 aile olmak üzere 2’si erkek, 1’i kadın olmak üzere toplam 3’er göçmene sahip Gelgeç ve Pehlivanhoca; üçüncü sırada, 2 aile olmak üzere 3 erkek, 2 kadın olmak üzere toplam 5 göçmene sahip Çınarpınar, 1 aile olmak üzere 3’ü erkek, 2’si kadın olmak üzere toplam 5 göçmene sahip olan Çınarlı köyü, 1 aile olmak üzere 2’si erkek, 3 kadın olmak üzere toplam 5 göçmene sahip olan Ayvacık, 1 aile olmak üzere 2’si erkek, 3’ü kadın olmak üzere toplam 5 göçmene sahip Büyüksoğuklar, 1 aile olmak üzere 3’ü erkek, 2’si kadın olmak üzere toplam 5 göçmene sahip Çınarlı köyü, 2 aile olmak üzere 3’ü erkek, 2’si kadın olmak üzere toplam yine 5 göçmene sahip Çınarpınar köyü; dördüncü sırada, 1 aile olmak üzere 4’ü erkek, 2’si kadın olmak üzere toplam 6 göçmene sahip Kaplançiftliği, 2 aile olmak üzere 4’ü erkek, 2’si kadın olmak üzere toplam 6 göçmene sahip Sebepliköy köyü; beşinci sırada, iki aile olmak üzere 3’ü erkek, 4’ü kadın toplam 7 göçmene sahip Akçapınar köyü olarak ortaya çıkmıştır. Babaoğludur köyü yapılan incelemede belgede gözükmesine rağmen hiç iskân yapılmamıştır.

İskân yapılan köylerde kişilere yapılan arsa ve tarla yardımına bakıldığında; toplam 113.030 m² arsa ve 4.600 hektar tarla verildiği görülmektedir. Bu kapsamda en fazla arsanın 14.000 m² olmak üzere Ulukir köyüne verildiği görülmektedir. Ulukir’den sonra 8.000 m² ile Sarıköy ikinci sırada gelmektedir. Büyüksoğuklar köyü 6.800 m² ile üçüncü sıradadır. Dördüncü sırada 4.380 m² ile Kınıklar, beşinci sırada ise 4.300 m² ile Havutça gelmektedir. Diğer taraftan yapılan tarla yardımına bakıldığında; yine birinci sırayı Ulukir köyü almıştır. Ulukir köyüne toplam 429 hektar tarla verilmiştir. Ulukir köyünden sonra en fazla tarla verilen köy yine arsa yardımında olduğu gibi Sarıköy gelmektedir. Bu köye toplam 386 hektar tarla yardımı yapılmıştır. Havutça köyü yukarıda da görüldüğü üzere yapılan arsa yardımında beşinci sırayı işgal eder iken tarla yardımında aynı köy 340 hektar ile üçüncü sırayı almıştır. Muratlar köyü 234 hektar ile dördüncü sırada, Babakaya köyü ise 208 hektar ile beşinci sırada yer almıştır. En az arsa ve tarla yapılan köylere bakıldığında; arsa olarak birinci sırada 60 m² ile Çınarpınar köyü gelmektedir. Onu ikinci sırada 450 m² ile Munamak köyü takip etmiştir. Üçüncü sırada 500 m² Karacalar Çiftliği köyü gelmiştir. Dördüncü sırada 670 m² ile Balcı köyüdür. Çınarlı köyü 750 m² ile beşinci sırada yer almıştır. Tarla sıralamasına bakıldığında; birinci sırada, 12 hektar tarla ile Armutlu köyü gelmiştir. İkinci sırada 16 hektar tarla ile Gelgeç köyü yer almıştır. Akçapınar köyü, 20 hektar tarla ile üçüncü sıradadır. Dördüncü sırada 21 hektar tarla ile Balcı ve Munamak köyleri, beşinci sırada 27 hektar ile Paşaçiftlik köyleri kaydedilmiştir. Akçapınar ve Armutlu köyleri göçmenlerine hiç arsa verilmezken Babaoğludur ve Sebepliköy köylerine ne arsa ne de tarla verilmiştir.

Köyler, mesleki kol bakımından değerlendirildiğinde, tüm köylerde çiftçilik zanaatına sahip göçmenler yerleştirildiği görülmektedir. Bununla beraber çiftçilik ile beraber toplam 12 köy olmak üzere diğer mesleklerden de göçmenlerin yerleştirildiği tespit edilebilmektedir. Nitekim Asmalıdere köyüne 1 adet bahçıvan, Çalıoba köyüne 6 adet tütüncü, 1 adet berber, 1 adet demirci, 1 adet kunduracı tayin edilmiştir.

Havutça köyünde 1 adet şoför yerleştirildiği dikkati çekmektedir. Karaağaç Alanı köyüne 1 adet dülger, 1 adet doğramacı, 1 adet terzi ve 1 adet berber tayin edilmiştir. Körpeağaç köyüne 1'er adet hademe ve talebe, Kınıklar köyüne 1 adet öğretmen, Kavak köyüne 1 adet terzi, Karalar Çiftliği köyüne 1 adet kunduracı yerleştirilmiştir. Muratlar köyüne 1 adet marangoz, Sarıköy'e 1 adet esnaf, Saraçlar köyüne 1 adet doğramacı, Ulukir köyüne 1 adet çiftçi imam istihdam edilmiştir.

Tablo 5: 1950-1951 yıllarında Gönen'e yerleştirilen göçmenlerin meslek grupları

	Meslek	Sayı		Meslek	Sayı
1	Aşçı	1	12	Ev Kadını	231
2	Bahçıvan	1	13	Hademe	1
3	Bakkal	1	14	Kunduracı	4
4	Berber	3	15	Kuyumcu	1
5	Çiftçi	219	16	Marangoz	2
6	Çiftçi İmam	2	17	Öğretmen	1
7	Çoban	1	18	Şoför	1
8	Demirci	2	19	Talebe	2
9	Doğramacı	2	20	Terzi	1
10	Dülger	1	21	Tuğlacı	1
11	Esnaf	1	22	Tütüncü	6

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Balıkesir Muhacir Esas Kayıt Defteri, İskân esas Kayıt Defteri, Tahsis Defteri, İl Balıkesir, İlçe Gönen, V 10, Kod 271, Defter No: 91, 1953)

Tablo 5'e göre meslek gruplarına baktığımızda; çiftçilik dışında toplam 22 meslekte toplam 35 kişinin mevcudiyeti tespit edilmiştir. Defterde meslek grupları kaydedilirken meslek gruplarına ait bilgiler kimi zaman aile reisleri yani babalar üzerinden kimi zaman da tek tek kişiler üzerinden tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin meslekleri de ev kadınlığı olarak tanımlanmıştır. Bu bilgiden hareketle toplam 231 aileden aile reisleri olan babaların mesleklerinin 198'i çiftçi olduğu (İki kişinin talebe olduğu dolayısıyla ev reisi olmadığı dikkate alınmalıdır), annelerin ise 230'nun (Sebepli köyünde ev hanımı yoktur) ev kadının olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yukarıda ifade edildiği üzere defterde bir ailenin iştiğal ettiği meslek, kimi zaman hem aile reisleri üzerinden hem de tek tek belirtilmiştir. Bununla beraber yine belirtildiği üzere toplam 22 farklı meslekte toplam 35 kişinin çiftçilik dışında farklı meslekler iştiğal ettiği düşünüldüğünde; toplam 888 nüfusun 230'nun ev kadını olduğu bilindiğine göre geri kalan 623 kişi ise çiftçidir. Bu verilerden bahisle toplam 888 göçmen içinde çiftçilerin oranı % 70'tir. Çiftçilik dışında diğer meslek gruplarına baktığımızda; 22 farklı meslekte toplam 35 kişinin varlığı mevcuttur. Bunlar, bir adet aşçı, bir adet bahçıvan, bir adet bakkal, üç adet berber, iki adet çiftçi imam, bir adet çoban, iki adet demirci, iki adet doğramacı, iki adet dülger, bir adet esnaf, bir adet hademe, dört adet kunduracı, bir adet kuyumcu, iki adet marangoz, bir adet öğretmen, bir adet şoför, iki adet talebe, bir adet terzi, bir adet tuğlacı ve altı adet tütüncü olduğu görülmektedir. Ev kadınlığı ve çiftçilik dışında en fazla meslek grubu 6 kişi ile Tütüncü, 4 kişi ile Kunduracı ve 3 kişi ile berberliktir.

Sonuç

Çalışmada elde edilen istatistikî bilgiler, 1950-1951 Bulgaristan Türkleri Göçü konusunda ana kaynak olan Muhacir Esas Kayıt Defterlerinden elde edilmiştir. Defterden sadece Gönen merkez ve merkeze bağlı köylerin bazı istatistikî verileri ortaya çıkarılmıştır. Bu çerçevede Bulgaristan'dan gelen muhacir sayısı, göçmenlerin yerleştirildikleri mahalle ve köyler ile buralarda tercih edilen meslekler ve göçmenlerin icra ettikleri meslek kolları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Yukarıda verdiğimiz bilgilerden hareketle ilk olarak, Bulgaristan'dan gelen göçmen sayısını değerlendirdiğimizde; bahsi geçen defterden Bulgaristan'dan gelen göçmen sayısı hakkında iki rakam karşımıza çıkmaktadır. Nitekim defterde 241 aile kaydedildiği görülmekle beraber ancak 231 ailenin kişi sayısına ulaşılmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak defterden ulaşılan, somut kişi sayısı, 231 aile üzerinden 455'i erkek, 433'ü kadın olmak üzere toplam 888 kişidir. Bu rakamın mahalle ve köylere

dağılımı 13 aile olmak üzere toplam 45 kişisi Gönen merkez mahallelerinde, 218 aile olmak üzere 843 kişisi ise merkeze bağlı köylerde iskân edilmiştir. Bununla birlikte defterde kaydedilen 241 aile üzerinden bir hesaplama yapıldığında, her aile ortalama 4 kişi düşünüldüğünde, kişi sayısı ortalama 928 kişiyi bulmaktadır. Bu rakam üzerinden mahalle ve köy nüfusları hesap edildiğinde; mahallelerde 65 kişi, köylerde ise 863 kişi olduğu sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte 928 muhacir sayısı, Balıkesir'e gelen toplam 9.195 muhacir üzerinden bir oranlamaya tabi tutulacak olursa, Gönen'e göç eden muhacirlerin oranın Balıkesir'e gelen toplam muhacirler arasında % 10'a karşılık geldiği görülmüştür. Nüfus konusunda diğer bir ölçüt ise erkek-kadın oranıdır. Göçmenlerin erkek-kadın oranı somut değer olan 888 rakamı üzerinden hesaplandığında, erkeklerin oranı % 51 kadınların oranı ise % 49'a karşılık gelmektedir.

Diğer bir karşılaştırma ise elde edilen istatistiki bilgilerin, nüfus sayımları ile kıyaslanmasıdır. Bu çerçevede, Gönen merkez ve merkeze bağlı köylere yerleştirilen ve yukarıda bahsedildiği üzere ortalama rakam olan 928 göçmen sayısı 1950 ve 1955 Türkiye geneli nüfus sayımları üzerinden bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Değerlendirmeye göre, 1950-1955 nüfus sayımlarında 1950'de Gönen'in nüfusu, merkezde 9.983 kişi, merkeze bağlı köylerde ise 42.717 kişi olarak kaydedilmiştir. 1955 yılında yapılan sayımda Gönen merkez nüfusu, önceki sayıma kıyasla 402 kişi azalarak 9.581 kişiye düşmüş, merkeze bağlı köylerde ise 936 kişi artarak 43.653 kişiye yükselmiştir. Bu sonuçlar, yukarıda bahsedilen ortalama 928 rakamı üzerinden değerlendirildiğinde; 863 kişi olarak hesap edilen köy nüfusunun, 1955 nüfus sayımları sonuçları (köy nüfusu 936 kişi) ile kısmen bağdaştığı görülmüştür. Bununla beraber 1955 yılı itibarıyla 863 göçmenin Gönen merkeze bağlı köylerdeki toplam 43.653 nüfus içindeki yüzdelik oranı ise yaklaşık % 2 olarak tespit edilmiştir.

Defterden göçmenlerin yerleştirildikleri mahalle ve köylerin bilgisine de ulaşılmıştır. Bu kapsamda Gönen'de, merkeze bağlı mahalleler ve merkeze bağlı köyler şeklinde bir sınıflandırmaya gidilmiştir. İlk olarak Gönen merkeze bağlı mahallelerde, 13 aile olmak üzere 20'si erkek, 25'i kadın toplam 45 kişinin iskân ettiği görülmüştür. Mahallerden Reşadiye Mahallesi en fazla göçmenin iskân edildiği mahalledir. Nitekim Reşadiye Mahallesi'ne 1950-1951 yıllarında 9 aile olmak üzere, toplam 35 kişi yerleştirilmiştir. Ayrıca Reşadiye Mahallesi iki yıl üst üste göç alan tek mahalle olarak dikkat çekmiştir. Meslekler itibarıyla en fazla meslek kolunu barındıran mahalle de Reşadiye mahallesidir. Nitekim mahalleye iki adet çiftçi, bir adet terzi, bir adet aşçı, bir adet tuğlacı, bir adet demirci, bir adet bakkal, bir adet talebe, bir adet marangoz ve bir adet kunduracı istihdam edilmiştir. Bu da göçmenler iskân ettirilirken Gönen şehir merkezinin özellikle de Reşadiye mahallesinin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının hesaba katıldığı izlenimini vermektedir. Meslekler itibarıyla diğer dikkat çeken mahalle ise Altay mahallesidir. Zira Gönen'de bir tek kuyumcu mesleğinde bir göçmen bu mahalleye yerleştirilmiştir.

Gönen merkeze bağlı köyler de aynı şekilde ele alındığında; köylere 218 aile olmak üzere 435'i erkek, 408'si kadın toplam 843 kişi iskân edilmiştir. Köylerden göçmen miktarının en fazla olduğu köy, Ulukir köyü olarak kaydedilmiştir. Nitekim Ulukir köyüne 20 aile olmak üzere 30'u erkek, 32'si kadın toplam 62 kişi yerleştirilmiştir. Fakat Ulukir köyü meslek kolları çeşitliliği açısından en fakir köy olarak görülmüştür. Zira adı geçen köyde tek bir meslek kolu istihdam edilmiştir. Bu da çiftçilik olmuştur. Hatta bu köyde imamın da aynı zamanda çiftçilik mesleğini icra ettiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber tek geçim kaynağı çiftçilik olan Ulukir köyü, verilen tarla bakımından defterde birinci sıradadır. Nitekim bu köye toplam 429 hektar (429.000 m²) tarla verilmiştir. Buradan anlaşılan, genelde çiftçilik mesleğinde olan kesime onların ihtiyaçları bağlamında gerekli yardımların yapılmasına dikkat edilmiştir. Birden çok meslek kolunun istihdam edildiği köyler de vardır. Bunlardan en dikkat çekenleri Çalıoba ve Karaağaç Alanı köyleridir. Bu köylerden Çalıoba köyüne 6 adet tütüncü, 1 adet berber, 1 adet demirci, 1 adet kunduracı; Karaağaç Alanı köyüne ise 1 adet dülger, 1 adet doğramacı, 1 adet terzi ve 1 adet berber istihdam edilmiştir.

Defterden Göçmenlerin mesleklerine ait verileri de incelemek mümkün olmuştur. Bu kapsamda Göçmenlerin çoğunluğu çiftçidir. Zira defterden 888 kişiden 623 kişi çiftçi mesleğinde olarak kaydedilmiştir. Böylece, toplam 888 göçmen içinde çiftçilerin oranı % 70'tir. Çiftçilik dışında toplam 35 kişinin 12 meslek grubunda zanaat sahibi oldukları tespit edilmiştir. Bunlar bir adet aşçı, bir adet bahçıvan, üç adet berber, iki adet demirci, iki adet doğramacı, bir adet dülger, dört adet kunduracı,

kuyumcu, iki adet marangoz, bir adet terzi, bir adet tuğlacı ve altı adet tütüncüdür. Çeşitli alanlarda farklı meslekler ise öğretmenlik, talebelik, hademelik, imamlık, bakkallık, çobanlık, şoförlük, esnafılık, ev kadını ve çiftçiliktir.

Kaynakça

- Abacı, Z. D. (2008). Balkan Savaşları'na kadar Kırım ve Kafkasya'dan yapılan göçler. Osmanlı Devleti'nin yaptığı düzenleme ve uygulamaların kriz yönetimi açısından değerlendirilmesi. Zeynep Dörtok Abacı (Ed.). *Bursa'nın zenginliği göçmenler içinde* (ss. 59-72). Osmangazi Belediyesi.
- Ağanoğlu, H. Y. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların makûs talihî: göç*. Kum Saati Yayınları.
- Akbulut, İ. (2014). 160. yıldönümünde Kırım savaşı. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 106 (208), 333-350.
- Arıkan, Z. (1988). 1821 Ayvalık isyanı. *Belleten*, 52 (203), 571-600.
- Armaoğlu, F. (2019). *20. yüzyıl siyasi tarihi (1914-1995)*. Kronik Yayınları.
- Çolak, F. (2013). Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göç hareketi (1950-1951). *Tarih Okulu Dergisi*, 2013 (XIV), 113-145.
- Eroğul, C. (2014). *Demokrat parti tarihi ve ideolojisi*. Yordam Kitap.
- Gürün, K. (1983). *Dış ilişkiler ve Türk politikası (1939'dan günümüze kadar)*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Gölen, Z. (2017). Tanzimat dönemi Bosna Hersek isyanlarının nedenleri, Osman Köse (Ed.). *Osmanlı'dan günümüze eşkıyalık içinde* (ss. 199-215). (2. Bs.). İlkadım Belediyesi Kültür Yayınları.
- Hakov, C. (2002). Bulgaristan Türklerinin göçmenlik serüveni. *Türkler* (c. 20, s. 371-376). Yeni Türkiye Yayınları.
- Halaçoğlu Y. (1992). Bulgaristan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (c. 6, s. 396-399). TDV Yayınları.
- Halaçoğlu, A. (2002). Balkanlar'dan Anadolu'ya yönelik göçler. *Türkler* (c. 13, s. 887-895). Yeni Türkiye Yayınları.
- İlgürel, M. (1999). *Milli Mücadelede Balıkesir kongreleri*. Atatürk Araştırma Merkezi.
- İpek, N. (2000). *Mübadele ve Samsun*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karal, E. Z. (1999). *Osmanlı tarihi. IX. Cilt, ikinci meşrutiyet ve birinci dünya savaşı (1908- 1918)*. TTK Basımevi.
- Kasarıcı, R. (1996). Türkiye'de nüfus gelişimi. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (5), 247-266.
- Kayalan, F. (2022). 1935 Nüfus sayımına göre Balıkesir vilayetinin demografik yapısı ve özellikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (47), 259-282.
- Kayalan, F. (2023). 1950-1951 Bulgaristan Türklerinin göçü ve Balıkesir (Bulgaristan Türklerinin Balıkesir'de iskânı). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 443-472. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1216232>
- Karakoç, E. ve Durak, G. (2020). Amerikan basınında Doğu Rumeli olayları (1878-1888). *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 401-421. <https://doi.org/10.30903/Balkan.841139>
- Komisyon (1982), Balıkesir. *Yurt Ansiklopedisi* (c.1, s. 1102-1240) Anadolu Yayınları.
- Komisyon, (2004). *Tarihte Türk-Bulgar ilişkileri*. Genelkurmay Basımevi.
- Kostanick, H. L. (1957). *Turkish resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953*. University of California Press Berkeley and Los Angele.
- Kurat, A. N. (1987). *Rusya tarihi, başlangıçtan 1917' ye kadar*. TTK Basımevi.
- Kurat, Y. T. (1975). Elli yıllık cumhuriyetin dış politikası 1923-1973. *Belleten*, 39 (154), 265-308.
- Küpelî, Ö. (2000). 1882-1922 yılları arasında Gönen kazası. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 15(1), 231-255.
- Lozan barış konferansı tutanaklar-belgeler ikinci takım, C. II*, (1993). (S. L. Meray, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Öksüz, H. (2010). İkili ilişkiler çerçevesinde Balkan ülkelerinden Türkiye'ye göçler ve göç sonrası iskân meselesi (1923-1938). *Atatürk Dergisi*, 3 (1), 169-188.
- Özgür, U. (2007). *Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 yıllarında Türkiye'ye göçleri*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi.
- Pektaş, Ş. (2012). *Menderes'li yıllar Demokrat Parti döneminde işçi hareketleri*. Fırat Yayınevi.

- Pınar, M. (2014). 1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler ve Demokrat Parti'nin göçmen politikası. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30 (89), 61-94.
- 2510 sayılı iskân kanunu (1934). Resmi Gazete (21 Haziran 1934, sayı 2733).
- Sarıkoyuncu D. E. ve Karakuzu H. (2016). 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk göçü. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 313-342.
- Sander, O. (1969). *Balkan gelişmeleri ve Türkiye (1945-1946)*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Şeyhanlioğlu, H. (2011). *Türk Siyasal muhafazakârlığın kurumsallaşması ve Demokrat Parti*. Kadim Yayınları.
- Şimşir, B. (1986). *Bulgaristan Türkleri (1878-1985)*. Bilgi Yayınevi.
- Tekdemir, Aziz (2018). Osmanlı Devleti' nin Balkan savaşları sırasında askerî nakliyatı ve karşılaşılan problemler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 118 (232), 33-52.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (1984). *Lozan Barış Antlaşması. Lozan'da imzalanan sözleşmeler senetler barış antlaşmasına ekli mektuplar ve Montrö boğazlar sözleşmesi*. Dışişleri Bakanlığı İcra Sekreterliği.
- Tanoğlu, A. (2011). Bulgaristan Türklerinin son göç hareketi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 14 (1-4), 129-161.
- Todorov, N. (1979). *Bulgaristan tarihi*. Öncü Kitabevi.
- Toparlak, B. (2018). *Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 göçü ve Trakya'da iskânları*. (Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, (TCBİGM). (1961). *22 Ekim 1950 genel nüfus sayımı Türkiye nüfusu*. Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, (TCBİGM). (1961). *23 Ekim 1955 genel nüfus sayımı*. Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (TCBİUM). (1951). *22 Ekim 1950 umumi nüfus sayımı, vilayet, kaza, nahiye ve köyler itibariyle nüfus*. Neşriyat Basım.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), (1953). Balıkesir muhacir esas kayıt defteri, iskân esas kayıt defteri, tahsis defteri, il Balıkesir, ilçe Gönen, v 10, kod 271, defter no: 91. ss. 1-68, 1951-1952. (bu belgelerin kullanımı izne tabidir, online kullanıma kapalıdır).
- Toğrol, B.(1989). *112 yıllık göç (1878-1989)*. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Yıldırım, H. (2020). *Mütareke döneminde göç ve iskân (1918-1923)*. TTK Yayınları.
- Zürcher, E. J. (1995). *Modernleşen Türkiye'nin tarihi*. İletişim Yayınları.

Etik kurul onayı

Bu araştırma; anket ya da ölçek uygulamayı gerektiren, görüşme ve gözlem içeren; doküman, resim, anket vb. diğerleri tarafından geliştirilen ve bu yüzden de kullanım izni gerektiren çalışmalardan biri değildir. Bu sebep ile bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Çıkar çatışması beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum ya da kişi ile çıkar çatışması söz konusu değildir